

วารสารวิชาการ อุตสาหกรรมศึกษา

URL : <http://ejournals.swu.ac.th/index.php/jindedu/issue/archive>

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2561

JOURNAL OF INDUSTRIAL EDUCATION

FACULTY OF EDUCATION, SRINAKHARINWIROT UNIVERSITY Volume 12 No. 1 July – December 2018

การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าสู่อาชีพ

Vocational Training for Students with Special Needs

ดารณี ศักดิ์ศิริผล*, บัณฑิตา ลิขสิทธิ์

Daranee Saksiripol, Bunthita Likkhasit

ศูนย์พัฒนาการศึกษาพิเศษ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Special Education Development Center, Faculty of Education, Srinakharinwirot University

*Corresponding Author, E-mail: Daranee.swu@gmail.com

บทคัดย่อ

การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าสู่อาชีพ เป็นการวางแผนและเตรียมความพร้อมทักษะในด้านต่างๆ ที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนนี้เป็นบทบาทสำคัญของโรงเรียน ดังจะเห็นได้จากการจัดการศึกษาที่ให้ความสำคัญในการประกอบอาชีพกับการเตรียมผู้เรียนให้มีทักษะและประสบการณ์ โดยกำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เริ่มตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในสาระที่ 4 การอาชีพ ด้านการกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดเกี่ยวกับทักษะ ที่จำเป็น ประสบการณ์ แนวทางการประกอบอาชีพ การใช้เทคโนโลยี คุณธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคต ซึ่งผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษแต่ละคนจะได้รับการประเมินและวางแผนเพื่อการเปลี่ยนผ่านสู่การประกอบอาชีพ ผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการ ได้แก่ ครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และทีมสหวิชาชีพ โดยการประเมินจะประเมินทักษะทางด้านวิชาการ ทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งนี้การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าสู่อาชีพจะต้องจัดให้สอดคล้องกับความสามารถและความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน

คำสำคัญ: การเตรียมอาชีพ, ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ

ดารณี ศักดิ์ศิริผล, บัณฑิตา ลิขสิทธิ์

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2561 (25-33)

Abstract:

Vocational training for students with special needs involves planning and preparation of vital skills required for the occupations. Such arrangement for those students is the key role of schools. Therefore, education management focusing on skills and experiences for occupations as well as readiness for students has been specified in the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008) from grade 4 through grade 6 in the learning area 4: occupations, definitions of standards and indicators for required skills, experiences, career paths, application of technologies, morals, and attitudes toward work for the future. Each students with special needs will be assessed and prepared for shift to career. Key implementers are instructors, parents, custodians, and team of multidisciplinary and assessment includes academic and living skills. Vocational training for students with special needs must be consistent with the abilities and interests of each student.

Keyword: vocational training, students with special needs

บทนำ

การประกอบอาชีพเป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะการประกอบอาชีพจะทำให้เกิดรายได้ เพื่อนำไปเป็นค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน ได้แก่ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และสิ่งอื่นๆ ที่จำเป็น ในปัจจุบันมีอาชีพมากมาย การเลือกประกอบอาชีพที่ตนเองถนัด ตรงกับความสนใจ และความสามารถ เป็นเรื่องที่สำคัญต่อการเจริญก้าวหน้า ความมั่นคง มีความสุขกับการทำงานและส่งผลให้บุคคลนั้นประสบความสำเร็จ ดังนั้นการเตรียมอาชีพจึงเป็นการวางแผนและเตรียมความพร้อมในด้านต่างๆ ก่อนที่จะเลือกเรียนรู้อาชีพ ในการจัดการศึกษาก็จะมีการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพให้แก่ผู้เรียน จากหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๑ ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ที่ผู้เรียนทุกคนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจำเป็นต้องเรียนรู้ โดยแบ่งเป็น 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี เป็นกลุ่มสาระหนึ่งที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้ เพราะกลุ่มสาระนี้เป็นกลุ่มสาระที่ช่วยพัฒนาให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง สามารถนำความรู้เกี่ยวกับการดำรงชีวิต การอาชีพ และเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ และแข่งขันในสังคมไทยและสากล เห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ รักการทำงาน และมีเจตคติที่ดี ต่อการทำงาน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยได้อย่างพอเพียงและมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นเด็กกลุ่มหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการให้ความสำคัญในการจัดการศึกษาแก่เด็กกลุ่มนี้มาอย่างต่อเนื่องเริ่มตั้งแต่การจัดการศึกษาในลักษณะเฉพาะ การเรียนร่วม จนถึงการเรียนรวมในปัจจุบันนี้ โดยได้กำหนดประเภทและหลักเกณฑ์ของคณพิการทางการศึกษาไว้ 9 ประเภท ได้แก่ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกาย การเคลื่อนไหว หรือสุขภาพ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีความบกพร่องทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก และบุคคลพิการซ้อน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) เพื่อให้ได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาและการเตรียมความพร้อมในการประกอบอาชีพเช่นเดียวกับเด็กปกติ

ความหมาย

การเรียกบุคคลที่มีความต้องการพิเศษมีการใช้คำที่หลากหลาย อาทิ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ บุคคลที่มีความต้องการพิเศษ ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ อีกทั้งยังมีการใช้คำที่เรียกเด็กกลุ่มที่มีความบกพร่องว่า เด็กพิการ คนพิการ ผู้เรียนพิการ ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง ผู้ที่ไม่ได้รับประโยชน์จากการจัดการศึกษาโดยทั่วไป ที่จัดให้กับผู้เรียนในวัยเดียวกัน ทั้งนี้มีสาเหตุเนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือ บำบัด ฟื้นฟูและจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียน

นอกจากนี้จากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้ให้ความหมายของคนพิการไว้ว่า คนพิการ หมายถึง บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้ หรือมีความบกพร่องอื่นใด ประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ และมีความจำเป็นพิเศษที่จะต้องได้รับความช่วยเหลือด้านหนึ่งด้านใด เพื่อให้สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคมได้อย่างบุคคลทั่วไป ทั้งนี้ตามประเภทและหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2550)

สำหรับความหมายของคำว่า “การเตรียมอาชีพ” มีการให้ความหมายไว้ใกล้เคียงกันดังต่อไปนี้

การเตรียมอาชีพ หมายถึง การวางแผนเพื่อประกอบอาชีพในอนาคต ที่ทุกคนจะต้องประกอบอาชีพเพื่อการดำรงชีวิต ซึ่งช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาที่ควรเลือกแนวทางการศึกษาเพื่อการนำไปประกอบอาชีพในอนาคต (แนะแนวการศึกษาและชีวิต. 2561. ออนไลน์) การเตรียมอาชีพ หมายถึง การเตรียมตัวขณะที่กำลังศึกษา เป็นการเตรียมในด้านวิชาการ ประสบการณ์ และการฝึกความสามารถพิเศษ ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะส่งผลให้บุคคลสามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ

การเตรียมอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ หมายถึง การเตรียมผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ขณะที่กำลังศึกษา เป็นการเตรียมในด้านวิชาการ ประสบการณ์ และการฝึกความสามารถ เพื่อให้สามารถประกอบอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จในการดำรงชีวิตอิสระในอนาคต

ความสำคัญของการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ

การประกอบอาชีพมีความสำคัญกับทุกคน เพราะคนประกอบอาชีพก็เพื่อการดำรงชีวิตของตนเอง เพื่อครอบครัวในการเลี้ยงดูสมาชิกของครอบครัวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเพื่อประเทศชาติเพราะการประกอบอาชีพทำให้มีรายได้และเสียภาษีให้กับรัฐนำไปใช้ในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญรุ่งเรืองต่อไป ช่วงวัยรุ่นเป็นช่วงเวลาที่ควรเลือกแนวทางการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการประกอบอาชีพในอนาคต การเลือกอาชีพจะเกี่ยวข้องกับบุคคลต่าง ๆ ซึ่งบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเลือกอาชีพ คือ พ่อแม่ ญาติพี่น้อง บุคคลในครอบครัว ครู กลุ่มเพื่อน โดยเฉพาะผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษที่มีข้อจำกัดอันเนื่องมาจากความบกพร่องทางร่างกาย อารมณ์ สังคม หรือสติปัญญา ความบกพร่องนี้จะส่งผลต่อความสามารถ การเรียนรู้ และการประกอบอาชีพ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าสู่อาชีพจึงมีความสำคัญเช่นเดียวกับคนปกติ วัตถุประสงค์ของการเตรียมความพร้อมเพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ โดยไม่เป็นภาระของครอบครัว และสังคม ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีความภาคภูมิใจในตนเอง

กฎหมายเกี่ยวกับการประกอบอาชีพสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศหนึ่งที่มีความสำคัญกับผู้ที่มีความต้องการพิเศษ ดังจะเห็นได้จากกฎหมาย The Individuals with Disabilities Education Act (IDEA) ที่ได้กำหนดเรื่องของการเตรียมอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ ไว้ในส่วนของบริการเปลี่ยนผ่าน (Transition Services) โดยให้โรงเรียนจัดกิจกรรมให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ เช่น การศึกษาระดับมัธยมศึกษาจัดบริการด้านการฝึกอาชีพ การจ้างงาน การดำรงชีวิตแบบอิสระ เป็นต้น ทั้งนี้ควรคำนึงถึงจุดแข็ง จุดอ่อนหรือข้อจำกัดของผู้เรียน ความชอบ ความสนใจ และทักษะที่แต่ละคนมี โรงเรียนจะต้องเตรียมการวางแผนการเปลี่ยนผ่านเพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุเป้าหมาย

สำหรับประเทศไทยก็ให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพสำหรับผู้ที่มีความต้องการพิเศษเช่นกัน โดยจะเห็นได้จากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พ.ศ. ๒๕๕๐ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ มีการกำหนดใน ๓ มาตรา คือ มาตรา ๓๓-๓๕ ที่มีเจตนาให้คนพิการมีโอกาสได้ใช้ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพเพื่อหารายได้และพึ่งพาตนเอง ลดภาระของครอบครัวและสังคม ดังนี้ มาตรา ๓๓ “เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต คนพิการให้นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการ และหน่วยงานของรัฐรับคนพิการเข้าทำงานตามลักษณะของงานในอัตราส่วนที่เหมาะสมกับผู้ปฏิบัติงานในสถานประกอบการหรือหน่วยงานของรัฐ ทั้งนี้ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานออกกฎกระทรวงกำหนดจำนวนที่นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการและหน่วยงานของรัฐจะต้องรับคนพิการเข้าทำงาน” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2550). และมาตราที่ 35 “ในกรณีที่หน่วยงานของรัฐไม่ประสงค์จะรับคนพิการเข้าทำงานตามมาตรา ๓๓ หรือนายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการไม่รับ

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2561 (25-33)

คนพิการเข้าทำงานตามมาตรา ๓๓ และไม่ประสงค์ จะส่งเงินเข้ากองทุนตามมาตรา ๓๔ หน่วยงานของรัฐ นายจ้าง หรือเจ้าของสถานประกอบการนั้นอาจให้สัมปทานจัดสถานที่จำหน่ายสินค้าหรือบริการ จัดจ้างเหมาช่วงงานหรือจ้าง เหมาบริการโดยวิธีกรณีพิเศษ ผูกงานหรือจัดให้มีอุปกรณ์หรือสิ่งอำนวยความสะดวก ล่ามภาษามือ หรือให้ความ ช่วยเหลืออื่นใดแก่คนพิการหรือผู้ดูแลคนพิการก็ได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด ในระเบียบ” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. 2556).

จากพระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการดังกล่าว กระทรวงแรงงาน ได้กำหนดให้ นายจ้างหรือเจ้าของสถานประกอบการซึ่งมีลูกจ้างตั้งแต่ 100 คนขึ้นไปรับคนพิการที่สามารถทำงานได้ไม่ว่าจะอยู่ใน ตำแหน่งใดในอัตราส่วนลูกจ้างที่ไม่ใช่คนพิการทุก 100 คน ต่อคนพิการ 1 คน เศษของ 100 คนถ้าเกิน 50 คน ต้องรับ คนพิการเพิ่มอีก 1 คน การนับจำนวนลูกจ้างให้นับทุกวันที่ 1 ตุลาคมของแต่ละปี (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ ชีวิตคนพิการแห่งชาติ. 2550) นอกจากนี้พระราชบัญญัติส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๕๖ ในมาตรา ๒๐/๓ ให้จัดตั้งศูนย์บริการคนพิการ และในมาตรา ๒๐/๔ ให้ศูนย์บริการ มีอำนาจหน้าที่ (๔) ให้ความช่วยเหลือในการดำรงชีวิตขั้นพื้นฐาน การฟื้นฟูสมรรถภาพด้านอาชีพ การฝึกอาชีพ และการจัดหางานให้แก่คน พิการอีกด้วย และจากพระราชบัญญัติดังกล่าวจึงส่งผลให้โรงเรียนจัดบริการด้านการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพและ การเปลี่ยนผ่านสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ

การเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพ

การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนเพื่อการประกอบอาชีพในอนาคตเป็นบทบาทสำคัญของโรงเรียน โดยเฉพาะการเตรียมความพร้อมเข้าสู่อาชีพให้แก่ผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษก็ เช่นเดียวกันที่จะต้องได้รับบริการการเปลี่ยนผ่าน จากการศึกษาของประเทศสหรัฐอเมริกาเมื่อ 10 กว่าปีที่ผ่านมา พบว่า ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษประมาณครึ่งหนึ่งที่จบการศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาอย่างขาดความรู้และทักษะที่ จำเป็นในการเตรียมประกอบอาชีพ (U.S. Department of Labor, 1991) ดังนั้นหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนที่ มีความต้องการพิเศษจึงให้ความสนใจและตระหนักต่อการเตรียมทักษะอาชีพให้แก่ผู้เรียนกลุ่มนี้ตั้งแต่ในระดับชั้น มัธยมศึกษา เช่นเดียวกับประเทศไทยที่จัดการศึกษาและพัฒนาผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษอย่างต่อเนื่อง โดยจะ เห็นได้จากการเตรียมอาชีพของโรงเรียนให้แก่นักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นประถมศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยการจัดเตรียมอาชีพนี้จะจัดให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนที่มีความบกพร่องแต่ละประเภทและ แต่ละ บุคคล

การจัดการศึกษานอกจากจะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้แล้วยังมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมทางอาชีพให้แก่ ผู้เรียนอีกด้วย โดยการเตรียมทักษะที่จำเป็นและประสบการณ์โดยเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จนถึงระดับชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 6 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

สาระที่ ๔ การอาชีพ มาตรฐาน ง ๔.๑ เข้าใจมีทักษะที่จำเป็น มีประสบการณ์ เห็นแนวทางในงานอาชีพ ใช้ เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาอาชีพ มีคุณธรรม และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ และได้กำหนดตัวชี้วัดชั้นปีเริ่มตั้งแต่ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๔ จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2551)

ดารณี ศักดิ์ศิริผล, บัณฑิตา ลิขสิทธิ์

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2561 (25-33)

ตัวชี้วัดชั้นปี		
ป. ๔	ป. ๕	ป. ๖
อธิบายความหมายและความสำคัญของอาชีพ	๑. สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ในชุมชน ๒. ระบุความแตกต่างของอาชีพ	๑. สำรวจตนเองเพื่อวางแผนในการเลือกอาชีพ ๒. ระบุความรู้ความสามารถและคุณธรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพที่สนใจ

ตัวชี้วัดชั้นปี			
ม. ๑	ม. ๒	ม. ๓	ม. ๔ – ๖
๑. อธิบายแนวทางการเลือกอาชีพ ๒. มีเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ ๓. เห็นความสำคัญของการสร้างอาชีพ	๑. อธิบายการเสริมสร้างประสบการณ์อาชีพ ๒. ระบุการเตรียมตัวเข้าสู่อาชีพ ๓. มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพที่สนใจ	๑. อภิปรายการหางานด้วยวิธีที่หลากหลาย ๒. วิเคราะห์แนวทางเข้าสู่อาชีพ ๓. ประเมินทางเลือกในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความรู้ ความถนัด และความสนใจของตนเอง	๑. อภิปรายแนวทางเข้าสู่อาชีพที่สนใจ ๒. เลือกและใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมกับอาชีพ ๓. มีประสบการณ์ในอาชีพที่ถนัดและสนใจ ๔. มีคุณลักษณะที่ดีต่ออาชีพ

จากสาระการเรียนรู้ มาตรฐาน และตัวชี้วัดจะเห็นได้ว่าเป็นสาระที่มุ่งเน้นในการพัฒนาผู้เรียนเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในอนาคต โดยเริ่มตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่กำหนดให้ผู้เรียนเรียนรู้เกี่ยวกับความหมายและความสำคัญของอาชีพ จนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่ผู้เรียนจะต้องแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับอาชีพที่ตนเองสนใจ เลือกและใช้เทคโนโลยีได้อย่างเหมาะสมกับอาชีพ มีประสบการณ์ในอาชีพที่ถนัดและสนใจ รวมทั้งมีคุณลักษณะที่ดีต่ออาชีพ นอกจากความรู้ความสามารถแล้วยังให้ความสำคัญกับเรื่องของคุณธรรม จริยธรรมที่สัมพันธ์กับอาชีพ มีเจตคติที่ดี และเห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต อย่างไรก็ตามการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าสู่อาชีพจะต้องมีการประเมินทักษะด้านต่างๆ ก่อนการวางแผนการดำเนินการต่อไป

การประเมินและการวางแผน

การประเมินและการวางแผนเป็นกุญแจสำคัญในการเปลี่ยนผ่านไปสู่การประกอบอาชีพ ซึ่งการประเมินความสามารถของผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษจะดำเนินการโดยครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และทีมสหวิชาชีพ โดยการประเมินมีเป้าหมายเพื่อการวางแผนในการจัดการศึกษาและการวางแผนการฝึกอาชีพ ซึ่งการประเมินโดยทั่วไปจะประเมินด้วยแบบทดสอบ การสัมภาษณ์ และการสังเกตพฤติกรรมของผู้เรียนซึ่งประเด็นการประเมินมีดังนี้

1. ทักษะทางด้านวิชาการ
2. ทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน
3. ทักษะทางสังคม

วารสารวิชาการอุตสาหกรรมศึกษา ปีที่ 12 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม – ธันวาคม 2561 (25-33)

4. ทักษะทางอาชีพ (การทดสอบความสามารถของผู้เรียนในการปฏิบัติงานเฉพาะด้าน)
5. วุฒิภาวะ (การรับรู้และเข้าใจตนเอง การตัดสินใจ)
6. ความสนใจในอาชีพ (เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เช่น The Occupational Aptitude Survey and Interest Assessment, second edition [OASIS II])
7. ความถนัดทางวิชาชีพ (เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน เช่น Differential Aptitude Test [DAT], The Armed Services Vocational Aptitude Battery [ASVAB])

หลักสูตรการเตรียมอาชีพจะกำหนดทักษะที่สำคัญในการทำงานที่ผู้เรียนจะต้องเรียนรู้และฝึกเพื่อการปฏิบัติงาน สำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษจะได้รับการประเมินและวางแผนฝึกทักษะเฉพาะซึ่งทักษะดังกล่าวเป็นทักษะที่มีความจำเป็นที่ผู้เรียนแต่ละคนจะต้องนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ได้แก่

ทักษะวิชาการ จะเน้นดังนี้ 1) การอ่าน การเขียน เช่น คำศัพท์พื้นฐาน การสะกดคำ การเขียนด้วยลายมือ และการพิมพ์ เป็นต้น 2) การคิดคำนวณ เน้นการคำนวณเบื้องต้น เงิน การวัด 3) การแก้ปัญหา 4) ความเข้าใจจากการฟัง 5) การพูด 6) การใช้คอมพิวเตอร์ 7) ดนตรีและศิลปะ 8) ภาษาต่างประเทศ

ทักษะการสื่อสาร เน้นความสามารถในการสื่อสาร การติดตามข้อมูล การนำข้อมูลไปใช้ การทำความเข้าใจ และการประมวลผลข้อมูล การขอหรือให้ความช่วยเหลือต่างๆ

ทักษะทางสังคมและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เน้นเรื่องการรับโทรศัพท์ การส่งข้อความการโทรศัพท์ ติดต่อกับนายจ้างหรือผู้เชี่ยวชาญ ความประพฤติและมารยาทในการทำงาน การอภิปรายอย่างเหมาะสม การเรียนรู้การปฏิสัมพันธ์ เรียนรู้การปกป้องหรือป้องกันตนเองที่จะตกเป็นเหยื่อ และเรียนรู้เทคนิคหรือวิธีการแก้ปัญหา

ทักษะการประกอบอาชีพ มีทักษะมากมายที่จะต้องเรียนรู้และฝึกเพื่อการประกอบอาชีพ เช่น การตอกบัตร เข้างาน เวลาเข้างาน โทรศัพท์ติดต่อขอลาเมื่อเจ็บป่วย การลาพักร้อน การพูดในระดับเสียงที่เหมาะสมโดยไม่พูดเสียงดังหรือเบาจนเกินไป การรับฟังคำแนะนำและแก้ไข เรียนรู้วิธีการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่นอย่างเหมาะสม การแก้ปัญหา การคบเพื่อน การตระหนักถึงสิทธิส่วนบุคคล และขอบเขตเรื่องเพศสัมพันธ์ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังมีทักษะอื่นๆ ที่ผู้เรียนควรมีเพื่อการดำรงชีวิตอิสระกับการทำงานในอนาคต เช่น การหางานทำ (โฆษณาทางหนังสือพิมพ์หรือสิ่งพิมพ์ ทางอินเทอร์เน็ต) การกรอกใบสมัครงาน การเขียนประวัติเพื่อสมัครงาน การทำบัตรประจำตัว การกรอกเอกสารต่างๆ และทักษะการตอบคำถามจากการสัมภาษณ์ เป็นต้น

บทบาทของผู้เชี่ยวชาญในการประเมินและการวางแผน บทบาทของสมาชิกในการประเมิน และกระบวนการวางแผนการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งผู้บริหารมีบทบาทในการให้กำลังใจ การสร้างเครือข่ายกับหน่วยงานต่างๆ สนับสนุนผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมิน กระบวนการวางแผนการช่วยเหลือ การวางนโยบาย การสนับสนุนทรัพยากรต่างๆ อย่างเพียงพอ ส่วนบทบาทของครูผู้สอนเป็นผู้ที่สนับสนุนการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการประกอบอาชีพ จัดประสบการณ์ให้แก่ผู้เรียน รวบรวมข้อมูลและแนะแนวทางที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ติดต่อกับวิทยากรเพื่อให้ความรู้และฝึกอบรม รวมทั้งติดต่อหน่วยงานต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องก็มีส่วนในการส่งเสริมและเตรียมความพร้อมโดยรวมร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าสู่อาชีพ

การศึกษาเกี่ยวกับการฝึกอาชีพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษมีการศึกษาค้นคว้าทั้งในและต่างประเทศ อาทิ ประเทศมาเลเซียเป็นประเทศหนึ่งให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษ โดยจะจัดการฝึกอบรมพัฒนาทักษะในการทำงานเพื่อตอบสนองความต้องการของ

ประเทศในการจ้างงาน ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรฝึกทักษะอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้จึงเป็นทางเลือกหนึ่งที่จะพัฒนาความสามารถของผู้เรียนกลุ่มนี้ให้ได้รับการยอมรับในการทำงานได้เช่นเดียวกับคนปกติ จากการศึกษาของนักวิชาการ แสดงให้เห็นว่าการศึกษายาอาชีพเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นสำหรับการเตรียมผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษในการแข่งขันในตลาดแรงงาน หลักสูตรการฝึกอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นหลักสูตรที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษได้พัฒนาความสามารถในการประกอบอาชีพ จากข้อมูลการวิจัยของ Noraini Abdullah; Mohd Hanafi Mohd Yasin; Abang Adam Abang Deli; & Nur Aishah Abdullah (2015) โดยการสำรวจประเด็นสำคัญของการศึกษาด้านอาชีพ สำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ครูจำนวน 6 คน ในโปรแกรมการจัดการศึกษาพิเศษจำนวน 6 แห่ง ผลการวิจัยพบว่าประเด็นสำคัญมี 3 ประเด็น คือ

1. ความยากลำบากในการดำเนินการสอนและการเรียนรู้ในหลักสูตรการศึกษาด้านอาชีพ
2. ความร่วมมือในการทำงานร่วมกัน
3. การจัดประสบการณ์ในการทำงาน

ซึ่งผลการวิจัยนี้จะเป็ประโยชน์สำหรับการจัดการศึกษาด้านอาชีพสำหรับผู้เรียนที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ที่จะต้องจัดให้สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของนายจ้าง

สำหรับประเทศไทยให้ความสำคัญกับการฝึกอาชีพสำหรับคนพิการเช่นกัน เช่น มีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับรูปแบบการฝึกอาชีพเพื่อพัฒนาศักยภาพของคนพิการ (กรณีศึกษาศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ) ของชาลิสา เวชชะ (2559) ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการฝึกอาชีพคนพิการ 1) รูปแบบการดำเนินชีวิตของคนพิการ มีวิถีชีวิตเหมือนนักเรียนทั่วไปมีทั้งเดินทางไปกลับและอาศัยในหอพักภายในศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ 2) รูปแบบการดำเนินชีวิตด้านการศึกษา คนพิการส่วนใหญ่ไม่สามารถเลือกแผนการเรียนเองได้ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านศักยภาพและความสามารถ รวมถึงวุฒิการศึกษาการเรียนการสอนเป็นแบบตัวต่อตัว ครูผู้สอนเป็นคนออกแบบการสอนให้เหมาะสมกับศักยภาพของคนพิการก่อนสำเร็จการศึกษาต้องสอบประเมินผลและประเมิน IQ, EQ ทั้งก่อนและหลัง เมื่อสำเร็จหลักสูตรจะมีการแนะแนวอาชีพโดยครูผู้สอนและมีการจัดกิจกรรม “วันตลาดแรงงาน” ให้สถานประกอบการพบปะกับคนพิการ พร้อมทั้งประเมินติดตามผลหลังเข้าทำงาน

บทสรุป

การเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนที่มีความต้องการพิเศษเข้าสู่อาชีพนั้นโรงเรียนเป็นสถานที่สำคัญที่จัดเตรียมสภาพแวดล้อมเพื่อพัฒนาทักษะที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพและการอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคม ซึ่งทักษะที่จำเป็นได้แก่ ทักษะวิชาการ ทักษะการใช้ชีวิตประจำวัน ทักษะทางสังคม ทักษะทางอาชีพ วุฒิภาวะ ความสนใจในอาชีพ และความถนัดทางอาชีพ ทั้งนี้จะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน พ่อแม่ ผู้ปกครอง ทีมสหวิชาชีพ หน่วยงานของรัฐและเอกชน

บรรณานุกรม

Chalisa Vechacha. (2559). Vocational Training Model for Developing the Potential of People with Disabilities. (Case Study of Vocational Rehabilitation Center Phra Pradaeng Samut Prakarn Province). National Academic Conference, Annual Research 2559. Prince of Songkla University Trang Campus. April 1, 2016.

- Guidance. (2561). Preparing for a Career. Retrieved August 8, 2017, from <http://guidance.obec.go.th/?p=1051>
- Individuals with Disabilities Education Act. (2017). Retrieved 10 August 2017. From https://en.wikipedia.org/wiki/Individuals_with_Disabilities_Education_Act
- Ministry of Education. (2551). The Basic Education Core Curriculum. B.E. 2551, (2008). Bangkok, The Agricultural Co-operative Federation of Thailand., LTD.
- Ministry of Education. (2552). Notification of the Ministry of Education Regarding Types and Criteria of People with Disabilities Education 2552, (2009). Volume 126, part 80 d, dated 8 June B.E. 2552.
- National Office for Empowerment of Persons with Disabilities. (2550). Career and Job Promotion as Per Empowerment of Persons with Disability Act B.E. 2550, (2013). Graduate School of Public Administration, Siam University.
- Noraini Abdullah; Mohd Hanafi Mohd Yasin; Abang Adam Abang Deli; & Nur Aishah Abdullah. (2015). Vocational Education as a Career Pathway for Students with Learning Disabilities: Issues and Obstacles in the Implementation. International Journal of Education and Social Science www.ijessnet.com, Vol. 2 No. 3; March 2015.
- Office of the Council of State. (2550). Empowerment of Persons with Disabilities Act, B.E. 2550 (2007). Volume 124, part 61 a, dated 27 September B.E. 2550.
- Office of the Council of State. (2556). Empowerment of Persons with Disabilities Act, (No. 2), B.E. 2556, (2013). Volume 130, part 30 a, dated 29 March B.E. 2556.
- U.S. Department of Labor. (1991). What work requires of school: A SCANS report for America 2000. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.